

# ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΠΡΩΤΟΓΟΝΗΣ ΓΡΑΦΗΣ (του Τάκη Αθανασόπουλου)



Η ανάλυση σημαδιών γύρω από τις ζωγραφιές πρωτόγονων στα σπήλαια της Γαλλίας υποδεικνύει ότι οι πρωτόγονοι χρησιμοποιούσαν ένα είδος συμβολικής γραφής, 30.000 χρόνια πριν. Η γραφή είναι η αναπαράσταση της γλώσσας μέσα από την χρήση ενός συνόλου

σημείων ή συμβόλων. Η γραφή μπορεί να χρησιμοποιήσει αφηρημένους χαρακτήρες που αναπαριστούν τα φωνητικά στοιχεία του λόγου, όπως στις Ινδο-ευρωπαϊκές γλώσσες, ή απλοποιημένες αναπαραστάσεις αντικειμένων και εννοιών, όπως είχαμε στην Ανατολική Ασία και στην Αρχαία Αίγυπτο, στις πικτογραφικές μορφές γραφής.

Η γραφή ξεκίνησε πιθανότατα ως συνέπεια της πολιτικής επέκτασης των αρχαίων πολιτισμών, που χρειαζόταν αξιόπιστα μέσα για να μεταφέρουν πληροφορία, να διατηρούν οικονομικούς καταλόγους, να κρατούν ιστορικά αρχεία, και παρόμοιες δραστηριότητες. Η αποδεκτή σήμερα θεωρία είναι ότι γύρω στο 4.000 π.Χ, η πολυμορφία του εμπορίου και της διοίκησης ξεπερνούσε τις δυνατότητες της ανθρώπινης μνήμης, και η γραφή επιλέχθηκε ως ένα πιο αξιόπιστο σύστημα καταγραφής και παρακολούθησης των συναλλαγών σε μια μόνιμη βάση. Νεότερες θεωρίες υποστηρίζουν ότι η γραφή είχε εφευρεθεί χιλιετίες πιο πριν. Αυτό βέβαια ταραάζει πολύ τα νερά, αφού ο διαχωρισμός που κάνουμε σήμερα ανάμεσα σε προϊστορικούς και ιστορικούς χρόνους, βασίζεται ακριβώς πάνω στην εφεύρεση της γραφής.

Η Genevieve von Petzinger, μαζί με την April Nowel, Καναδές φοιτήτριες στο πανεπιστήμιο της Victoria στην British Columbia, ανακάλυψαν με μεγάλη έκπληξη ότι κανείς δεν είχε

σκεφτεί να μελετήσει και να συγκρίνει τα σύμβολα στις προϊστορικές ζωγραφιές των σπηλαίων της Γαλλίας. Μελέτησαν τις φωτογραφίες και δεν επικεντρώθηκαν σε αυτό που ήταν ζωγραφισμένο, αλλά στα σημάδια και τα σκαριφήματα γύρω από την εικόνα, που μέχρι σήμερα είχε θεωρηθεί, από τους ερευνητές ότι ήταν μουτζούρες.

Στη Γαλλία και μόνο, υπάρχουν 146 σπήλαια με πρωτόγονες αναπαραστάσεις (με πιο γνωστό το σπήλαιο Lascaux-Λασκό) και οι κοπέλες αποφάσισαν να τα συγκρίνουν μεταξύ τους. Τα ευρήματα που μελέτησαν καλύπτουν μια χρονική περίοδο από 30.000 ως 10.000 χρόνια πριν και πρότειναν τη διατριβή τους, με τη συγκριτική μελέτη προϊστορικών συμβόλων, για το διδακτορικό τους.

Οι μελέτες τους αποκάλυψαν μια σειρά 26 σκαριφημάτων, που εμφανίζονταν ξανά και ξανά σε διαφορετικά σπήλαια. Μερικά, όπως ευθείες γραμμές, κύκλοι και τρίγωνα επαναλαμβάνονταν συνέχεια, ήταν ας πούμε βασικά, αλλά υπήρχαν και άλλα επαναλαμβανόμενα σκαριφήματα, πιο πολύπλοκα. Αυτή η επανάληψη έκανε τις φοιτήτριες να αναρωτηθούν αν είχαν ανακαλύψει τις πρώτες προσπάθειες του ανθρώπου να επικοινωνήσει δια του γραπτού λόγου.

Η Petzinger εξέτασε ξανά κάτω από αυτό το πρίσμα τις "μουτζούρες" και ανακάλυψε ότι πολλά από αυτά τα σύμβολα ήταν αφηρημένα, όπως συμβαίνει με τη δική μας γραφή, και ότι όσα ήταν λιγότερο αφηρημένα, όταν αναπαριστούσαν κάτι, χρησιμοποιούντο για να καταδείξουν μεγαλύτερη ποσότητα. Για παράδειγμα, το σκαρίφημα της προβοσκίδας σήμαινε μαμούθ. Αυτός ο τρόπος είναι κοινός με τις πικτογραφικές γλώσσες και έχει ονομαστεί συνεκδοχή. Περισσότερα σημάδια προβοσκίδων σήμαινε κοπάδι από μαμούθ...

Ίσως αυτά τα σκαριφήματα (που βλέπουμε στη φωτογραφία) να μην είναι ακριβώς γλώσσα, αλλά κάτι σαν γλώσσα, σίγουρα όμως δείχνει την προσπάθεια των ανθρώπων -από τόσο παλιά- να χρησιμοποιήσουν αφηρημένα σύμβολα που θα αντικαταστάσουν τις εικόνες και τον κόπο της ρεαλιστικής εικονογράφησης. Η Nowell

δήλωσε ότι κατά την άποψή της, αυτά τα σύμβολα ήταν ένας τρόπος επικοινωνίας με συνοπτικό, ολιγόλογο τρόπο. Οι προβοσκίδες του μαμούθ του προηγούμενου παραδείγματος αναπαριστούσαν πιθανότατα ολόκληρο το μαμούθ, ή σήμαιναν το κυνήγι του μαμούθ, ή κάτι σχετικό με κάποια δραστηριότητα των μαμούθ.

Έχουμε να κάνουμε με πρωτόγονη γλώσσα, η επανάληψη ζευγαριών συμβόλων όπως τελίτσες ή αποτυπώματα ανθρώπινης παλάμης, φαίνεται να το καταδεικνύει. Σε ένα μάλιστα σπήλαιο, στο Les Trois Freres στα Πυρηναία, υπάρχουν 4 διαφορετικά ζευγάρια συμβόλων. Αυτό το είδος ομαδοποιήσεων είναι τυπικό στις πικτογραφικές γλώσσες και οι ερευνήτριες πιστεύουν ότι οι προϊστορικοί πρωτόγονοι των σπηλαίων της Γαλλίας είναι οι εφευρέτες της πρώτης υποτυπώδους ανθρώπινης γραφής και αν δεν είναι, τότε η εφεύρεση της γραφής έγινε ακόμα πιο πριν, στην Αφρική και την έφεραν μαζί τους οι πρωτόγονοι που μετακόμισαν στην Ευρώπη.

Ένα σημαντικό μέρος της εργασίας τους είχε να κάνει με το πού και πότε εμφανίσθηκαν τα σύμβολα. Η ευθεία γραμμή ήταν το πιο συχνά εμφανιζόμενο, βρέθηκε στο 70% των προϊστορικών σπηλαίων της Γαλλίας, ενώ πρωτοεμφανίσθηκε γύρω στο 30.000 π.χ. Στη συνέχεια έρχονταν το σύμβολο του τριγώνου και η τελεία, που εμφανίζονται στο 42% των σπηλαίων. Τα περισσότερα σύμβολα, δίπλα στις πρωτόγονες ζωγραφιές, βρέθηκαν στην κοιλάδα του ποταμού Λίγηρα, στα νότια της Γαλλίας, ενώ δεν βρέθηκε κανένα στη βόρεια Γαλλία και η εξήγηση είναι ότι εκείνη την περίοδο καλυπτόταν από πάγο. Κατά παράξενο τρόπο, περισσότερα από τα  $\frac{3}{4}$  των συμβόλων ανακαλύφθηκαν στα αρχαιότερα σπήλαια (ηλικίας 35.000 χρόνων).

Αυτό ανατρέπει κατά χιλιάδες χρόνια τις εκτιμήσεις των ειδικών για το πότε ακριβώς εφευρέθη η γραφή. Ο πρώην διευθυντής των Προϊστορικών σπηλαίων της Γαλλίας, ο έμπειρος παλιοντολόγος Jean Clottes, δήλωσε ότι σύμφωνα και με τα ευρήματα των τελευταίων είκοσι χρόνων, σε διάφορα σημεία του κόσμου, πιστεύει σήμερα ότι η γλώσσα και η αφηρημένη σκέψη -που μας

ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα ζώα- ήταν παρούσες και από πολύ παλιά, αφού από όσο καταλαβαίνουμε, το ανθρώπινο είδος στο οποίο ανήκουμε κι εμείς, ο μοντέρνος άνθρωπος, όπως τον αποκαλούν οι επιστήμονες, έχει ηλικία 200.000 χρόνων. “Δεν θα πρέπει να μας εκπλήσσει η επιτήδευση της σκέψης αυτών των ανθρώπων”, δήλωσε, “στο κάτω-κάτω είναι είναι οι προ-προ-πρόγονοί μας”.

Η αντίρρηση της σχολής (που εκπροσωπείται κυρίως από τους Mary Leakey, τη σύζυγο του διάσημου ανθρωπολόγου, και γεωλόγο Hans Reck) που ισχυρίζεται ότι σύμφωνα με τις πολύ πιο ακριβείς χρονολογήσεις λειψάνων (λόγω της τεράστιας εξέλιξης της τεχνολογίας τα 35 τελευταία χρόνια), και τα νεότερα ευρήματα (έγραψα περί τούτου στο προηγούμενο μόλις άρθρο μου) φαίνεται ότι ο ανθρώπινος πολιτισμός ξεκίνησε πολύ νωρίτερα από όσο πιστεύει η κυρίαρχη αντίληψη επί του ζητήματος και γράφουν τα σχολικά βιβλία. Μένει να το δούμε... Για την ιστορία, το 1979, η Mary Leakey βρισκόταν στο Laetoli, 25 χιλιόμετρα μακριά από το Olduvai Gorge, όπου ο σύζυγός της είχε ανακαλύψει πλήθος λειψάνων και πρωτόγονων εργαλείων. Ο γιός της Φίλιπ, μαζί με ένα άλλο μέλος της αποστολής, τον Peter Jones, ανακάλυψαν στην ηφαιστιακή λάσπη ένα αποτύπωμα ποδιού πρωτόγονου ανθρωποειδούς που χρονολογήθηκε (ξανά και ξανά ως σήμερα) και βρέθηκε ότι έχει ηλικία 3,6 με 3,8 εκατομμύρια χρόνια! Όλοι οι ειδικοί που εξέτασαν το αποτύπωμα, συμφώνησαν ότι ανήκε σε πλάσμα που περπατούσε στα δυο του πόδια...

Θα κλείσω με ένα απόσπασμα της Mary Leakey μετά την ανακάλυψη. “...τουλάχιστον 3,6 εκατομμύρια χρόνια πριν, αυτός που πιστεύω ότι ήταν ο πρόγονος του ανθρώπου, περπατούσε όρθιος. Η μορφή του ποδιού του είναι ακριβώς ίδια με τη δική μας. Και αφού η μορφή του ποδιού μετράει τόσο πολύ στην ανθρώπινη εξέλιξη -για το πόσο σύντομα κατέβηκαν τα πρωτόγονα πλάσματα από τα δέντρα- πιστεύω ότι αυτό το αποτύπωμα έχει τεράστια σημασία”.

**Τάκης Αθανασόπουλος**

**Πηγή: Enet Διάλογοι**

Φωτό: wikipedia